

ಯಯಾತಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ

ರಮೇಶ್

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15343867>

ABSTRACT:

ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರು ಬಹುಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರು ನಾಟಕಕಾರ ನಿರ್ದೇಶಕ ನಟ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದವರು ಪದ್ಮಶ್ರೀ, ಪದ್ಮಭೂಷಣ, ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರು ನಾನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದವರು ನಾಗಮಂಡಲ, ಶುಭಲಕ್, ಹಯವದನ, ಹಿಟ್ಟಿನ ಹುಂಜ, ತಲೆದಂಡ ಯಯಾತಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟವರು.

ಯಯಾತಿ ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಪಾಂಡವರ ಪೂರ್ವಜರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಹುಷನ ಮಗ ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು, ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ದೇವಯಾನಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನ ಮಗಳು, ದೇವಯಾನಿ ಅಸುರರ ಗುರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯಯಾತಿ ಬದುಕನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವಯಾನಿ ಮದುವೆಯ ನಂತರದ ಕಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲ ಯಯಾತಿ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಎಂಬ ಪುರುವಿನ ಹೆಂಡತಿ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಯಯಾತಿ ನಾಟಕ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಎಂಬ ದಾಸಿ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪುರು ಆಧುನಿಕ ಯುವಜನಾಂಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಯಯಾತಿ, ಪುರು, ದೇವಿಯಾನಿ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠ, ಸ್ವರ್ಣಲತೆ, ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲದೆ ಕಚ, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ, ಪುರುವಿನ ತಾಯಿ ಪಾತ್ರಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.

KEYWORDS:

ವಚನ ಚಳವಳಿ, ದಾಸಿ, ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಮಾನವೀಯತೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ಪಿತೃವಿನ ಪ್ರೀತಿ, ಹೆಣ್ಣಿನ ದುಃಖ.

ನಾಟಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಧಾರ ನಾಟಕದ ಆಶಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾರ್ನಾಡರು ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೂತ್ರಧಾರನ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಯಾತಿ ಮಗ ಪುರು ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿ ಅಂಗದೇಶದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಜನರು ಅರಮನೆಯ

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇವಯಾನಿ ಮತ್ತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಗೆಳತಿಯರು. ದೇವಯಾನಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ರಾಣಿಯಾಗಬೇಕಾದ ತನ್ನನ್ನು ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ದೇವಯಾನಿ ಯಯಾತಿ ದಾಸಿ ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಮತ್ತು ಅವಳ ಗಂಡನನ್ನು ಸದಾ ನಂದಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದನ್ನು ದಾಸಿ ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ ಎಂಬುದು ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅವಳು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿರುವುದೇ ಶಿಕ್ಷೆ ಎಂಬುದು ದೇವಯಾನಿ ಅನಿಸಿಕೆ. ನಾನು ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದವಳು ನನ್ನ ವರ್ತನೆ ಕುಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಳಾದ ನೀನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಚದುರಂಗದಾಟ ಅದನ್ನು ನೀನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಕಚ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಪುರುಷ ಜಾತಿಯನ್ನು ದೇವಯಾನಿ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಯಾತಿ ಮಹಾರಾಜ ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಮದುವೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ಇರುವ ಸಂಜೀವಿನಿ ಆಸೆಗಾಗಿ ಮರಣವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದನು ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಸಂಜೀವಿನಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಪ್ರೇಮ ವೀರ ಎಂದು ಭೇಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಚುಚ್ಚು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬೇಸರವಾದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮದುವೆಯಾದಿರಿ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಯಯಾತಿ ದೇವಿಯಾನಿಯನ್ನು ಕೊಂಕು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವಮಾನ ಮಾಡಬೇಡ. ದಾಸಿ ಪದವಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ ವೃಷಪರ್ವ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಶಾಪ ಕೊಡುವರೆಂದು ಹೆದರಿ ದೇವಯಾನಿಯ ದಾಸಿಯಾಗಿರು. ಇಲ್ಲ ವಿಷ ಕುಡಿದು ಸಾಯಿ ಎಂದು ವಿಷ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಮತ್ತೆ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ. ದೇವಿಯಾನಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಳತಿಯರು ಈಜಲು ಹೋದಾಗ ಅವರ

ಕುಪ್ಪಸಗಳು ಬದಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ದೇವಯಾನಿಯ ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ದೇವಿಯಾನಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಸುಂದರ ಕನಸನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದೆ ಎಂದಾಗ ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತೀಯಾ ಎಂದು ಜಾತಿ ನಂದನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಅವಳ ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಬಾವಿಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ತಪ್ಪಿಗೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ದಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ನನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇಡ ನಾನು ದಾಸಿಯಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಷ

ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ವಿಷವ ಕುಡಿಯಲು ಹೋದಾಗ ಯಯಾತಿ ಅವಳ ಬಲಗೈ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಕನ್ಯೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಕೈ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೋ ಅವನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ರಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಿಲ್ಲ ನಾನು ದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಯಯಾತಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ರಾಣಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಯಾತಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಮಾತಿನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ತಾನು ವಿಷ ಕುಡಿದು ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ನೀವು ತಡೆಯಬಾರದಿತ್ತು ಎಂದು ಯಯಾತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಾರುಣ್ಯವಿದೆ ಅದು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಯಯಾತಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ರಾಣಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದಾಗ ದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು ಕಚ್ಚಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಕು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ರಾಣಿಯಾದರೆ ದೇವಯಾನಿ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಚನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಕೈಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವಳ ವರ್ತನೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಕಚ್ಚಿದ ಇರುವೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೆಗೆದಿರುವುದಿದ್ದ ದೇವಯಾನಿ ಈಗ ಕೋಪ ಬಂದರೆ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆಂಬುದನ್ನು ಕೂದಲು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಮಲದ ಗಿಡವನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ಊದಾಹರಣಿ ಸಹಿತ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾನು ಇರುವಾಗ ನೀನು ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ ಪಡಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪುರುವಿಗೋಸ್ಕರ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಯಯಾತಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆದರ ಬೇಡಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಜಾಣ ದಾಸಿಯರು ಇನ್ನೊಂದು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಯಯಾತಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ವಿಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ದೇವಯಾನಿ ಹೊರಗೆನಿಂದು ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ದೇವಯಾನಿ ಕೋಪದಿಂದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೋಗಬಾರದು ಅವಳು ಅವಳ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಹೋಗಲಿ ದಾಸಿ ಪದವಿಯಿಂದ ಬಿಡಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ದೇವಯಾನಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳ ತಂದೆಗೆ ದೂರುಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಯಯಾತಿಯ ರಾಣಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನೀವು ಕಾಲಿಡದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ ಎಂದು ದೇವಯಾನಿ ಯಯಾತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಯಯಾತಿ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುವನ್ನು ಆರತಿ ಎತ್ತಿಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕೆಂದು ದಾಸಿಯಾದ ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ತನ್ನ ಮಂಗಳ ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾಳೆ. ಯಯಾತಿ ಮಗ ಸೊಸೆಯೊಡನೆ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ದೇವಯಾನಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಭಯಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಯಯಾತಿಯೂ ಆಶ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಪುರುವಿನ ಸ್ವಯಂವರದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪುರು ಆಧುನಿಕ ಯುವಜನಾಂಗದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಂತೆ ತಂದೆಯ ವರ್ತನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವರ್ತನೆ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾತ ತಂದೆಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪುರು ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಅನಂತರ ತೆಗೆದರು. ಪುರುವಿಗೆ ಪಣವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರವಂಶದ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪುರು ವಂಶದ ಹಿರಿಮೆ ಬಗ್ಗೆ ಯಯಾತಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ. ಪುರುವಿಗೆ ಕೀಳರಿಮೆ ವಂಶದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿ ಬಳಿ ಪುರು ಅವನಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುವಂತೆ ವಾದಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ನಿನ್ನಂತೆ ಪೂರ್ವಜರಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದಾರಿಯೇ ಬೇರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪುರು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಯಾರು ಎಂದು ಅವರ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಯಯಾತಿ ತಾನು ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದವಳೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ವಿವಾಹವಾದೆ. ಅವಳ ವರ್ತನೆ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ರಾಕ್ಷಸ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಯಾತಿ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪುರುವಿನ ತಾಯಿಯ ವಿಚಾರದ ಚರ್ಚೆ ನಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಯಯಾತಿಯ ದೇವಯಾನಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದದಕ್ಕೆ ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ಮುದುಕನಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದರಿಂದ ಯಯಾತಿ ವಿಚಲಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪುರುವು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂದರೆ ಉಶ್ಯಾಪವನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಈ ಕೆಲಸ ಪುರುವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಪುರುವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪುರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ರಾಕ್ಷಸ ರಕ್ತ ಕುದುಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅನು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಉಃಶಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾರನೆಂದು

ಪುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಯಾತಿ ಸಂದೇಹ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಉಃಶಾಪ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ನಡೆಯಿರಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ದೇವಯಾನಿಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಯಯಾತಿ ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ಮುದುಕನಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು

ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಬಾವಿಯಿಂದ ಉಳಿಸಿದ ನೆನಪಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ತರುಣ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಾರುಣ್ಯಕೊಟ್ಟರೆ ಯಯಾತಿ ತಾರುಣ್ಯ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಕೊಟ್ಟ ಉಃಶಾಪದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪುರು ತಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಯಯಾತಿಯು ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯೂ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ಪುರು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಯಯಾತಿಯ ಉಶಾಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅವನು ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಬಾವಿಯಿಂದ ಉಳಿಸಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ರಾಜನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಾದರೆ ತಾರುಣ್ಯ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಯಯಾತಿಗೆ ಅನಂದವಾಯಿತು. ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪುರು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರು ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಆರ್ಯವರ್ತದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸೈನಿಕರು, ಪ್ರಜೆಗಳು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಮುಂದೆ ಬರುವರೆಂದು ರಾಜನು ನುಡಿದನು. ಅದೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ವಾನಪ್ರಸ್ಥವೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಯಯಾತಿಯ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಪುರು-ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾರು ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ ಎಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಯಾತಿಯು ಹಣಕೊಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಅಜ್ಜನಕ್ಕೆ ಪುರು ಕನಿಕರಗೊಂಡನು ಅಲ್ಲದೆ ಜನರಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೂ ಯಾರೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಯಾತಿ ನಿರಾಸೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನಿಜವಾದ ಶಾಪವೇನು ಎಂಬುದು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಾಪವನ್ನು ಪುನವಿಮರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದುದು ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಪುರು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಯಾತಿಯು ಮುಪ್ಪು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವುರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನನಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಅವನು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ ಪುರು ತಾನು ತಂದೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಯಯಾತಿ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಬಂದಳು. ಯಯಾತಿ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಪುರುವಿಗೆ ತಾಯಿಯಿಂದ ನಿಜವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅವಳ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಯಾತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತು. ಅವನೊಡನೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಕೂಡ ಅವಳು

ಸಿದ್ಧಳಿದ್ದಳು. ಇಂತಹ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅವನು ಯೋಗ್ಯನೇ ಎಂಬುದು ಪುರುಷನ ಸಂದೇಹ ಅದೆಲ್ಲಾ ಪುರುಷಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಮಾಚಾರವೆಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಹೇಳಿದಳು. ಯಯಾತಿಗೆ ಭೋಗದ ಅರಿವಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರೀತಿಯ ಅನುಭವವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಪುರು ಅಪ್ಪನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೆಗಲು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವನು ಮಾಡುವ ಬಲಿದಾನ ಮೂರ್ಖತನವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದಳು. ತ್ಯಾಗದ ಅಭಿಮಾನವೂ ಅವಳ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷವೇ ಸರಿ. ಪುರು ಮಾತ್ರ ತಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದು ಎಂದನು. ಅವನಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಅಂಥಃಸತ್ತವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆಸೆಯಿತ್ತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದಾಗ ಅವಳ ನೆನಪು ಮಾತ್ರಬಾರದು. ನಾನೀಗ ಹೊಸ ಜನನದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲ ನಿಂತ ಶಿಶುವಿನಂತೆ ಇದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದೆ ದೂಡಬೇಡ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದವನ ಹಾಗೆ ಪುರು ಆಸೆವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅಧ್ಯಮ್ಯವಾದ ವೇದನೆ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತು ಹೊರಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ವಸ್ತುವೊಂದಿತ್ತು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಮಂದಬೆಳಕು ಸ್ವರ್ಣಲೇಖಿಯು ಬಂದು ಕರೆದಾಗ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಹೊರಗಡೆ ತುಂಬಾ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ದಾಸಿ ನುಡಿದಳು. ಇಲ್ಲಿನ ಜನರು ಶಾಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಅವಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅನಂತರ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ದಾಸಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಅದು ಚಂದ್ರವಂಶದ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯ ಮಾಂಗಲ್ಯದಲ್ಲರಬೇಕಾದ ರತ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ದಾಸಿಯ ಪರಿಚಯ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸಿದಳು.

ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ದಾಸಿ ಮೂಲಕ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಪದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯ ವಿಷಯಾಂತರಿಸಲು ಹೊರಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಜನರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯ ಬಯಸಿದಳು. ಏನೂ ಮಾತಾಡಲು ಆಗದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ ಬರುವುದಾಗಿ ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ಪರಿವಾರದವರು ಬೇರೆ ವಸತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ದೀಪಾಲಂಕಾರ ನೋಡಲು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಥೆ ಹೇಳುವಂತೆ ದಾಸಿಯನ್ನು ಅವಳು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಳು. ದಾಸಿಯು ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನ ನಂತರ ಸೇರುವ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲ ಮದುವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದಾಗ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ನಗುಬಂತು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಯಸಿದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಕಥೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಮದುವೆಯಾದ ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ ಗಂಡ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅವನು ಮಹಾರಾಜನ

ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಟೇ ಹೋದನು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲು ಕಾರಣವೇನು ಎಂದು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಕೇಳಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಗಾರಿಗಳು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಯುವರಾಣಿಗೆ ಹೇಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿರಲಿಲ್ಲ ಅವಳು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಗೆ ದಾಸಿಯ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಾಜರಿಗೆ ಬಂದ ಶಾಪ ಬಳಿಕ ಉಶ್ಯಪದ ವಿವರ ನೀಡಿದಳು. “ಅವರ ವಾರ್ಧಕ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯಾರೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಯುವರಾಜರು ಒಪ್ಪಿದರು. ಈಗ ಅವರು ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಅಳುವುದು ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದಳು :ಧೀರರಾದ ಯುವರಾಜರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಬೇಕು. ನಾನು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿ. ಇದಕ್ಕೆ ದುಃಖಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತದಿಂದ ನುಡಿದಳು. ಯುವರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಯುವರಾಜರು ಬರಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ದಾಸಿ ನುಡಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳು ಹೊರಟು ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದೊಂದೇ ದೀಪವನ್ನಾರಿಸಿದಳು. ಹೊರಗೆ ಪುರು ರಾಜನ ಹೆಸರಿನ ಜಯಷೋಷ ನಡೆದಿತ್ತು. ಪುರು ರಾಜ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದನು. ಅವನ ಮುಖ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದಳು. ತಂದೆಯ ಪಾಪದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಪುರು ಹೇಳಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಅರತಿಯೆತ್ತಲು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಅವನ ವಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವಳು ಚೀರಿದಳು. ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ ಹೊರಟುಹೋಗಲಿ ಎಂದಳು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು ಅವಳು ಪುರುವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಹುಚ್ಚಳಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅತ್ತು ಹೃದಯದ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾಸಿ ಸಲಹೆಯಿತ್ತಳು. ಅವಳು ಯುವರಾಣಿಯನ್ನು ಸಂತಯಿಸುವ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯು ಅವಳ ತಂದೆಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು ಒಬ್ಬ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕಿ ಮಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅವನು ಸಂಜೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ಬಂದು ಕಲಿಸಿ ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮುಂಜಾನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಗಂಡನು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಗಂಡನಿಗೆ ಅವಳ ಗುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡತೆಯ ಕುರಿತು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದಿರಲು ಅವನಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಸಂಕಟವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಬೇರೆ ಹೆಂಗಸರು ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಸೇಡು

ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಗಂಡನ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಡನ ನೆಮ್ಮದಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶೀಲ ಹಾಳಾಗಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಡಳು. ಅವಳು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಗಂಡನು ಮರುದಿನ ಮಾಯವಾದನು. ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ತನ್ನ ಗಂಡನು ಮರಳಿ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಬಳಿಯಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷದ ಕರಡಿಕೆ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಬಯಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿ ಮತ್ತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ರಾಜ ಮತ್ತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಸಿದ್ಧಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆದರಬಾರದು ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಯಯಾತಿಯ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಒತ್ತಲೇಖಿಯನ್ನು ಸಂತಯಿಸತೊಡಗಿದನು. ತಿಳಿದ ಅವಳು ಅಂಗಕುಲದ ಪುತ್ರಿಗೆ ಭರತ ವಂಶದ ಸೊಸೆಗೆ ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಯಯಾತಿಯನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಅವಳಿಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಇಷ್ಟಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಪುರುವಿನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವಳು ಎರಡೂ ಮನೆತನಗಳ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ತರುವಳೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಅವನಲ್ಲತ್ತು. ಪುರು ರಾಜನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೇಳಿದರೆ ಅವಳು ಉತ್ತರಿದಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಅವನು ತರುಣನಾಗಿ ಬರಹ ಹೊರತು ಅಂತಃಪುರದಲಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾಗದು ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯ ಬೆದರಿಕೆ ತೋರಿದಾಗ ಅವಳು ಅವನು ಬಂದರೆ ತಾನು ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು “ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ನನ್ನ ವೇದನೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಪಾಪದ ಹೊರೆ ಹೊರಿಸಿ ನನಗೆ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ” ಎಂದು ಯಯಾತಿಯನ್ನು ಹಳಿದಳು. “ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಸೊಸೆಯಾಗುವವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದವು ಕರೆತಂದಿರಿ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ತಾನು ಕೂಗಾಡಿದ್ದು ಅನುಚಿತವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಯಯಾತಿಯು ಅವಳ ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದನು. ಜೊತೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರಜಾಜನದ ಹುಚ್ಚು ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾಜನ ತಾರುಣ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೇನು ಎಂದು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಯಾತಿಯು “ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿವೆ. ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಪುರು ರಾಜನಿಗೆ ಅನುಭವವಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು ಅವನ ಕೆಲಸಗಳು ಮುಗಿಯುವಾಗ ತನಗೆ ವಯಸ್ಸು ಎಷ್ಟಾಗುವದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವನಿಗಿದೆಯೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು

ಮುಗಿಸುವುದಾಗಿ ಅವನು ನುಡಿದನು.

ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ಯಯಾತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನ ಪಂಚಾಂಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಡಿಯ ಮಿಡಿತದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಯಾವ ಲೆಕ್ಕವೂ ಬೇಡ ಎಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಯಯಾತಿಯ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಇತಿಹಾಸವು ತಮ್ಮನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ಯಯಾತಿಗೆ ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ ತರ್ಕ ಅಗತ್ಯ ತರ್ಕ ಶುದ್ಧ ವಿನಾಶವನ್ನೆದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ರಾಜನಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದಳು. ರಾಜನ ಧೈರ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯ ಸಮೀಪಿಸಿದೆ. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಯಯಾತಿಗೆ ಒಂದು ಸವಾಲುಹಾಕಿದಳು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ವರಿಸಿದ್ದು ಪುರು ರಾಜನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಅವನ ವಂಶದ ಕುಡಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿತ್ತು. ಈಗ ಅವನಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಇದು ಮಹಾರಾಜನಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಯಯಾತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಡುಗಿನ ಆ ನೀಚ ವ್ಯಭಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವನು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದೆಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು “ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಲ್ಲ. ಮುಖವಾಡಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅತ್ತೆಯ ಮಾಂಗಲ್ಯ ರತ್ನವನ್ನು ‘ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ನನಗೆ ಮೊದಲ ದಿನ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಇದು’ ಎಂದು ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಯಾತಿಯ ಮುಖ ಬಿಳುಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ವಿಷದ ಕರಡಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು ಮತ್ತು ಅವಳು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.

ಯಯಾತಿಯ ಜನರ ಸ್ತುತಿ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ನಿಂದೆಗೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಹತ್ತಾರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಜನರು ಅವನಿಂದ ದೂರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿರಲು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯು ಅದೇ ಜನ, ರಾಜನು ಸೊಸೆಯ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಊಹಿಸಿಯೇ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದನು. ಅವಳು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಜನರು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ವಿಷದ ಕರಡಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಅವನು ಹೆದರಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯಂತಹ ಮೂರ್ಖತನ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದನು. ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯನ್ನು ಸಂತಯಿಸಲು ಮುಂಬರಿದು ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೂಡಲೇ ಹಿಂದೆ ಬಂದನು. ಕೊನೆಗೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ದಾಸಿ ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಚಿತ್ರಲೇಖಿ ವಿಷ ಕುಡಿದಳು. ಅವಳ ಮುಖ ವಿಕಾರವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ಬಂದರು. ತನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸುವಂತೆ ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಲೇಖಿ

ಕೇಳಿಕೊಡಳು. ಯಯಾತಿಯು ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೇಳಿದನು. ಅವಳ ಬದುಕು ಹಾಳಾಯಿತು. ರಾಜನ ಯೌವನದಾಸೆಯು ಅವಳನ್ನು ಬಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು ಎಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಹೇಳಿದಳು ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯು ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದವಳು ತಾನೇ ಎಂದಳು. ಅವಳು ಏನೇನೋ ಬಡಬಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ರಾಜನಿಗೆ 'ಒಬ್ಬಳು ಪ್ರೇತ, ಒಬ್ಬಳು ಹುಚ್ಚಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಪತಿತೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ರಾಜನು ಅವಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲು ಪಾಪಿಯಾದ ತಾನು ಹೊರಟು ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ನುಡಿದಳು. ಪುರುಷನ್ನು ಸಂತಯಿಸಬೇಕೆಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಅವಳು ಅದರ ಚಿಂತೆಯೇಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ತನ್ನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ರಾಜನು ಹೊರಗೆಡಹಿದನು.

ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಆಸರೆಯಿಂದ ಪುರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಯೌವನವನ್ನು ಪುರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಗನಿಗೆ ತಂದೆ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನೊಪ್ಪದ ಪುರು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ಶವವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವನು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ತ್ಯಾಗ ಅತಿಯಾದರ ಅದನ್ನೇ ಮೋಹ ಎನ್ನುವುದು. ಈಗ ಯಯಾತಿಯು “ಭೋಗದ ಆಸೆ ತನ್ನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿತು. ಅಕಾಲ ಯೌವನದಿಂದ ಯಾವ ಸಾಧನೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿಪಡೆದುಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವಾಳು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರಾದಾಗ ಪುರು ಚೈತನ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಯಯಾತಿಯ ನಿರ್ಬಲನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುರು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಿದನು. ಯಯಾತಿಯು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಕಾಡು ಸೇರಿ ಆರಣ್ಯಕ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಪಾಪವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಪುರು ಮಂಚದ ಮೇಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರಲೇಖಿಯ ಶವವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅನಂತರ “ಸಾಯಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದಂತಾಯಿತು. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಬಂದು ನೀನು ನಮಗೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಕಲಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದರ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆರ್ತನಾಗಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಜನಪ್ರಿಯ ಭಾರತೀಯ ನಾಟಕಕಾರ, ಯಯಾತಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಲೆಕೆಳಗಾದ ಕಥೆಯಾಗಿದ್ದು. ಇದು ಕಾಮ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಮೇಲಿನ ಅವನ ಗೀಳು ಮತ್ತು ಅವನ ದಾಂಪತ್ಯ ದ್ರೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅಕಾಲಿಕ

ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾದನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳಾ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗುವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಗಾಧ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಸುತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ಯಯಾತಿಯಂತೆಯೇ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೋಹವನ್ನು ಹೊದಿರುವರು, ಲೌಕಿಕ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತೆಯಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ (ಸಂ), (1999), ದಲಿತಯುಗ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚೇತನ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.
2. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (2000), ಟಿಪ್ಪೂಸುಲ್ತಾನ್ ಕಂಡ ಕನಸು, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
3. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (2000), ತುಘಲಕ್, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
4. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (2000), ತಲೆದಂಡ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
5. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (1971), ಹಯವದನ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
6. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (1989), ನಾಗಮಂಡಲ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
7. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ, (1994), ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಮಳೆ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.
8. ಲಂಕೇಶ ಪಿ. . (1985), ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು.

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.